

# Irakaskuntzaren sistema eta euskararen irakaskuntza\*

Karmele Rotaetxe

Munduko edozein lekutan, izenburu honek tautologia bat emango luke, zeren edozein hizkuntzaren irakaskuntza ofiziala (eta, jakina, gure komunitatean balio berezia duen euskararena ere bai), nahitaez, irakaskuntzaren sistema orokorrean sartzen bait da, eta sartu behar bait du. Horrelako sistema batek, beste ale batzuren artean, delako irakaskuntza bereganatzen du, eta ale guztien artean erlazioak sortzen dira. Sarritan esan denez, erlazio-motak izaten dira, hain zuzen garrantzitsuenak; hauen bitartez, aleak kokatu egiten dira, hierarkiak agertzen, etab. Gure artean, ordea, ez da horrelakorik gertatzen: euskararen irakaskuntzak itxura bi behintzat aurkezten

---

(\*) Zuzenketa batzuk izan ezik, eta izenburuak adierazten duenez, idazki hau, funtsean, *Euskalarren Nazioarteko Jardunaldietan* (Gernika-Lcioan, 1980/08/25-29) «Linguistika teorikoa — Linguistika Aplikatua — Euskararen irakaskuntza» izenburupean aurkeztu nuena bera da. Han, lau hizkuntzatan (euskaraz, gaztelaniaz, ingelesez eta frantsesez) eskaini nuen; baina, irakasle batzuk aurretik hartu genuen taktika jarraituz, nik frantsesez irakurri nuen. Hori dela eta, *Euskararen* hurrengo alean hizkuntza horretan agertuko da, beste hizkuntzetako laburpenarekin. JAKINeko lagunek —egia esan, JAKINekin harremanetan dagoen lagun batek— euskarazkoa eskatu didate, eta *Euskaltzaindiak* ez dio agerpen honi eragozpenik jarri.

ditu. Alde batetik, irakaskuntz sistemaren kanpoan dauden organismo paralelotan gerta daiteke eta gertatzen da. Beste alde batetik, irakaskuntzaren sistema orokorrean gertatzen da euskararen irakaskuntza. Hala ere, bigarren kasu honi dagokion irakaskuntza aztertzen denean, ez da egiten sarturik dagoeneko *irakaskuntzaren sistema osoaren* berrikusketa kritikorik, sistema horrek, onerako nahiz txarrerako, euskararen irakaskuntzari baliotzat ematen diola ahazturik.

Idazki honen helburua, horrelako berrikusketa bat egitea da, hain zuzen. Gure plangintzan, jakina denez, agertzen ez den Linguistika Aplikatuan finkatuko dut gaia.

## 1. Programaketa zientifikoaren beharra.

Arrazoi-mota bik bultza naute aukera honetara. Batetik, gure hizkuntza ez da zabaltzen espero eta nahi genukeen erritmoz, ez bertako lagunen artean, ez kanpotik etorri eta gure komunitatean bizi den jendearen artean; gertaera hau, gainera, motibaturik zeuden lagun batzuegan frustazioekin batera doa. Bigarren arrazoa, elebitasunari dagokio: ditugun zifrek (Araban: % 7,9; Bizkaian: % 15,1; Gipuzkoan: % 45; Nafarroan: % 11 eta Iparraldean: % 34,5) egoera soziolinguistikoa euskararen aurkakoa dela adierazten dute zalantzarik gabe. Hori dela eta, zera pentsatu behar genuke: euskara bazterturik geratu den alorretan sartzeaz gainera (diglosiarekin dagoen problema), elebitasun handiagoa behar dugula; bilingue gehiago lortu behar ditugula, monolingueen (gaztelaniaz nahiz frantsesez) eta bilingueen arteko (gaztelaniaz nahiz frantsesez eta euskaraz) proportzioa hobetzeko, delako proportzioa = 1 izan dadin. Eta zera pentsa daiteke: 1) gure gizarte osoak bereganatu behar duen helburu hau, *proposatzen den irakaskuntzarekin* lotua dagoela; 2) irakaskuntza hori ere, *irakaskuntz sistemaren* barruan hartuko duen lekua erekin lotua dagoela.

Bestalde, erlazionatuak daude programaketa zientifiko bati jarraitzen dion berrikusketa eta oraingo irakasleen prestakuntza. Egia esan, hizkuntzen irakas-irakaskuntzen problemak aipatzen direnean, irakasleen prestakuntza ere aipatu beharra dago. Aspaldi

utzi zuen argi eta garbi Fr. Closset-ek (1) hizkuntz irakasleek duten prestakuntzaren beharra. Dakigunez, eguneroko esperientziak erakusten du, irakasle bik, metodo berdinen bitartez eta antzeko taldeekin ihardunez, lortzen dituzten ondorioak zeharo desberdinak izan daitezkeela. Beste askotan, hizkuntza bat irakastea «antzea» dela entzuten da, afirmazio honen azpian datzan asmoa «antzeak» eta «zientziak» ez dutela zerikusirik, eta, horregatik, zientziak ez duela zer-eginik irakaskuntzan adieraztea delarik. Jakina, inork ez du ukatuko, hizkuntz irakaskuntzan sartzen diren *variable* batzu ez direla *determinagarriak* edo *zenbagarriak* eta, horregatik, ezinezkoa dela haien errepresentazioa algoritmo baten bitartez ematea. Baina, bariabile guztiek errepresentaziorik ez edukitzeak ez du inola ere esan nahi horietako batzuk ez dutenik. Hor daude, esaterako, irakaskuntza guztietan kontutan izan behar diren faktoreak: irakasleen prestakuntza, gogo-gaitasuna, irakaskuntzaren aldeko motibazioa... Faktore hauetatuz, heziketa-psikologo batzu arduratu izan dira, eta, gaur, bat baino gehiago kontrola daitezke. Horretaz gainera, lengoaiari buruz, badakigu zerbait ikasten den erari buruz; gauza jakina da, baita, lengoaiak zein «rol» betetzen duen gizartean.

Irakaskuntzarako programaketa bat egiterakoan sortzen diren galderek badute zerikusirik aipatutako gaiekin, eta badirudi linguistikak aurkitu dituen erantzunek irakaslearen ekintza gidatu behar dutela. Orduan, ezagutza hauetatik etekinik handiena ateratzeko, zein bidetatik jo erakutsi behar dugu. Urte askotan, euskararen eta beste hizkuntzen irakaskuntzaz arduratu naizelarik eta zenbait metodo ezagutu eta erabili ditudalarik, sinesturik nago, beste askorekin, bitarteko eta zientifikoa den linguistika aplikatuari ekin behar diogula. Baina, S. Pit Corder-ek (2) aipatzen duenez, sinesmen honetara heltzeko, agian, linguistikaz eta hizkuntz irakaskuntzaz interesatua egon behar da, nahiz eta bigarren ekintza hau sarritan mesprezatua izan.

## 2. Linguistika Aplikatuaren egoera.

Hizkuntz irakaskuntzaren plangintza eta antolaketarako, lengoia zientifikoki lantzen duten metodo eta ondorioak baliotsuak

dirrela onartzen denean, orduan linguistika aplikatuaz ardura daiteke. Izen hau aipatzen dudanean, zentzu hestua ematen diot hitzari; zeren aplikazioa, beste ekintza batzuri ere bai bait dago-kie (literatur kritikari edo hizketa-terapiari, adibidez) eta ez soilik irakaskuntzari. Bestalde, linguistika aplikatua, hau da, *ezagutza zientifikoa zerbaiti aplikatzea* (eta hemen irakaskuntzari), *ekintza* bat da. Ez da estudio teorikoa. Linguistika aplikatuak estudio teorikoen ondorioak erabiltzen ditu, baina ez da teori emalea. Linguistika Aplikatua aipatzean, zera adierazi nahi dugu: hizkuntz irakaskuntzaren operazio osoan, giza-lengoaia zer den, nola gureganatzen dugun eta, gizartean, zertarako nahi dugun jakin eta gero, orduan, eta orduan bakarrik, erabaki batzu hartzen dira. Linguistika Aplikatua, gure inguruko herrietan, Unibertsitateko gaia izaten da, Linguistika Teorikoarekin lotua dago (3) eta baditu 20-30 urte. Bestalde, bistan dago hizkuntz irakaskuntza oso ohitura zabaldua dela munduan, edo kultur-nahi bategatik, edo —eta hau batez ere herri batzutan— menperaturik dagoen hizkuntza jasotzeko asmoz. S. Pit Corder-ek aurkeztu duen eskemak bikaina dirudi operazio osoa, eta honetan linguistika aplikatuaren lekua, zein den ulertzeko: *Hizkuntz irakaskuntzaren operazio osoan dauden funtzioen plangintzaren Hierarkia* (4).

- |          |                                   |                            |  |
|----------|-----------------------------------|----------------------------|--|
| 1. Maila | — Politikoa                       | — Gobernua                 | — Irakatsi ala ez? Zein hizkuntza? Nori? |
| 2. Maila | — Linguistika<br>Soziolinguistika | — Linguistika<br>Aplikatua | — Zer irakatsi? Noiz? Zenbat?            |
| 3. Maila | — Psikolinguistika<br>Pedagogia   | — Ikasgelako<br>Irakaslea  | — Nola irakatsi?                         |

Ohartu beharrean gaude, lehen maila politikoa dela, eta, euskararen erreperazioa oraindik politikoa delarik, Linguistika Aplikatuaren bigarren maila horrek, *hemen eta orain*, ikerlanetarako alor garrantzitsu bat izan beharko lukeela gure herrian. Zeren, bigarren hizkuntzaren irakaskuntza operazio global bat delarik, maila bakoitzak bere parte hartzen bait du: Gizarteak, Heziketa-Agintarien bitartez; Linguistikak, Linguistika Aplikatuaz ari direnen bitartez eta Psikolinguistikak, ikasgelako irakasleen bitartez (5).

### 3. Linguistikak duen partea

Giza-lengoaiatz arduratzen diren gaien artean, badirudi psiko-linguistikak eta soziolinguistikak, linguistikak baino aparato teoriko apalagoa lortu dutela, oraingoz. Linguistikak, edo hobeto esan, linguistika teorikoak (6) landuagoak ditu bere ikerketak. Autonomoa den zientzia honek —baina teorian praktikan baino gehiago, sistema politiko batzuetan— bereizgarri hauei zor die bere zientifikotasuna: objektibotasunari, razionalismoari eta proposatzen dituen ondorioen egiztatze-ahaltasunari. Epistemologiazko eritzietan sakon sartu gabe (indukzioa, dedukzioa ala indukzio-dedukzioa) linguistikaren lanek hizkuntzak azaltzen dituzte gehienbat, barruko erregelak erakutsiz. Hizkuntz irakaskuntzari linguistikak eman diezaiokeena, bere helburu honetan datza, hain zuzen. Egia esan, ezin onar daiteke hizkuntza baten ikaskuntzaren aurrerapen sistematikorik, linguistikak ematen ditudun hizkuntza horri buruzko ezagutza kontutan izan barik. Linguistikak lagun diezaioke irakaskuntzari beste alor batetan ere: «zer irakatsi behar den». Baina laguntza au *ez da zuzena*, eta ezin ahantz dezakegu linguista batzuk adierazia: ez dakitela beren iker-lanak zein neurritan izan dakizkikeen baliotsu irakaskuntzari (7). Linguistika teorikoaren eta hizkuntz irakaskuntzaren arteko erlazioak, hain zuzen, zeharkakoak dira. Alde horretatik, linguistika teorikoak ez du zerikusirik irakasteko aukeratzten den materialarekin, ez eta honen programaketarekin ere.

### 4. Linguistika Aplikatua ekintza da.

Hain zuzen, aipatu dudan alor hau, Linguistika Aplikatua da. Eta «Linguistika Aplikatua» deitzen dena ekintza linguistikoa da, ezin bait da aplikatu norberak ez daukanik. Bereiztasun hau —linguistikaren eta irakaskuntzaren artean bitarteko izatea— autore bat baino gehiagok erakutsi dute. Honela, lehen ikusi dugun S. Pit Corder-en eskemak bezala, R. Galisson-en honek ere teoriaren eta beharraren artean kokatzen du ekintza hau (8):

Teoria	Linguistika
Aplikazioa	Linguistika Aplikatua
Beharrak	Metodologia

Ezin pentsa dezakegu, hala ere, irakaskuntzan sortzen diren problema guztiak linguistika aplikatuak konpon ditzakeenik. Baina aipatu dugun operazio global horretan, badago momentu (edo fase) bat, linguistika aplikatuari dagokiona. Aplikazioak berak, teknika desberdinak erabiltzen dituzten hiru etapa bereizten ditu:

4.1. *Deskribapena*: Irakaskuntza kontutan hartzen ez duen linguista baten deskribapena ez dagokio beti linguistika aplikatuari. Kriterio linguistikoez gainera, beste batzu ere —ikasleen ama-hizkuntza, esaterako— kontutan eduki behar dira. Puntu honetaz, deskribapen-mota bi bereizi ditu Halliday-k:

«lengoaiari buruz edo hizkuntza partikular bati buruz, zerbait «gehiago» aurkitzeko asmoz eta besterik ez, deskribapena egiten baldin bada, orduan teoria erabili egiten da, ez aplikatu. Linguistika aplikatua, deskribapena egin eta gero hasten da» (9).

Pit Corder-entzat, baina, deskribapen-mota bien artean izaten diren diferentziak formalak baino ez dira (10).

Linguistika aplikaturako baliotsua izateko, deskribapenak eritzi soziolinguistiko batzu ere kontutan eduki behar dituela dirudi: esaterako, erregistro baten edo beste baten berezitasunak zeintzu diren ezagutu behar da, aukera bat egiteko. Etapa honetan lortzen den materialak honelako galderari erantzun beharko lioke: irakatsi behar den *hizkuntzaren barietate (edo erregistroa) zein da?*

4.2. *Aukera*: Lortutako materialaren barruan, aukera bat egin behar da, irakaskuntzarako «syllabus» bat lortzeko asmoz. Hemengo galdera, hau da: *zer irakatsi?* Hizkuntza baten barruan, ikasle guztiak ez dute gauza berbera ikasi nahi, erabiltzeko helburuak desberdinak izaten bait dituzte. Hauek dira *aukerak* kontutan izan behar dituen punturik garrantzitsuenak:

a) *Egokitasuna*: Ikasleak ez dakiena, egoki zaiolako auke-rak gorde egin behar du. Hizkuntzaren barietate edo erregistro bat izan daiteke. Alderdi hau interesatzen zaigu euskararen kasuan: eskoletara etortzen den zenbait ikasle euskaldun da, bere ama-hizkuntza euskara delako; hala ere, sarritan erreperitorio oso urria dute.

b) *Aldea*: Ikaslearen ama-hizkuntza beste batekin parekatu behar da, aldcak zeintzu diren jakiteko. Sistema bien arteko diferentziak, punturik zailenatarikoak izaten dira eskolan; horregatik, «syllabus»a egiteko momentuan, kontutan eduki behar dira. Sistema bien arteko konparaketak argi ditzake interferentzia positiboak (U. Weinrich-entzat «transferts») —hau da, irakaskuntzan ongi aprobetxa daitezkeenak— eta interferentzia negatiboak. Bigarren hauek, dakigunez, lan gogorra ematen dute. Interferentzi mota biak bereizteko, sistema linguistiko biak eza-gutu behar dituzte, derrigor, «syllabus»a antolatzen dutenek: ikasleak erabiltzen duena eta irakasleak sartu nahi diona. Kriterio hau onartzean, onartu egiten da, bidebatez, bigarren hizkuntza bat ikastea, gauza antinaturala eta zaila dela. Zeren, ikasleak ez bait du hitzegiten ikasten; hori badaki eta. Horregatik ere, *motibazioa*-ren garrantzia; hau sostengatu egin behar da, *progresio* on baten bitartez. Gaztelania edo frantsesaren eta euskararen arteko konparaketak, gramatikari dagokionez, zera erakusten du: interferentzia negatiboak ugariak eta garrantzitsuak izan daitezkeela (izen-formen aglutinazioa, preposiziorik eza, hitzen ordena, aditz-flexioa, honen aspektu eta aldiak, joskera...). Sistema fonologikoa, ostera, errazagoa izaten da ikaskuntzan, desberdintasun gutxiago aurkezten bait du; gainera, hizkuntza bat *ahozko fenomeno delarik* —eta gure artean ere hala izan behar duelarik— fonologia irakatsi egin behar delakoan nago, nahiz eta gutariko batzuren aurka joan. Nire ustez, fonologiaren alderik zailena azentuari dagokio; pausak eta entonaziozko manifestapenak, berriz, erabilgarriak dira gehienbat.

c) *Zailtasuna*: Ez da aldea. Esaterako, gerta daiteke euskararen ale batzuk duten aldeagatik, «syllabus»ean sartzea komeni dela pentsatzea, baina, zailtasunagatik edo ikaskuntzaren ekonomiari begiratuz, ale horiek gerorako utzi beharra izatea.

Nahiz eta puntu zailik gehienak praktikan agertu, batzu hasieratik (eta *a priori*) ager daitezke. Honela, euskara eta erdara (gaztelania eta frantsesa) parekatuz, azaleko azterketa batek aditz-forma batzuren zailtasuna erakusten du: «diezadakezu», «diezazuket» etab., esaterako, zailak dira, aditz-oinarriarekin loturik dauden morfema ugariak direla kausa. Honelako kasu batetan, ez ote da hobe «ahal-izan» erabiltzea, hasieran behintzat, zailtasun-kriterio honi jarraituz? Bestalde, zein frekuentzia dute, eguneroko elkarrizketan, «gatzaizkizue», «zatzaizkigute» eta antzeko formek?

Esan gabe doa, eritzi honek ezin deforma dezakeela hizkuntzaren egitura. Baina, linguistika aplikatuak bere helburua lortu behar duelako, «syllabus» baten antolaketak generaletik partikularra joan behar du, erregela generalak partikularrak baino lehenago sarturik. Eta honek esan nahi du, forma ez-markatuak markatuak baino lehen irakatsi behar direla: alde horretatik, «syllabus» batek *zuka*-ko forma ez-markatuak (11) antolatu beharko lituzke *hika*-koei buruz arduratu baino lehen («robot» bat ez den edozein irakaslek galdetu beharko lioke bere buruari zertarako behar —eta nahi— dituzten hikako formak lehen mailako gure ikasleek). Zailtasunari dagokionez, erraz aurki daiteke beste hainbat adibide... Gure ikasgeletan, euskara irakastea, maizegi, «gramatika normatiboa» irakaste hutsa izaten da, zoritxarrez. Gaurko purismo berria *gramatikan datza* eta esperientzia gure aurka bihurtuko da, hizkuntza irakastea ez bait da inola ere gramatika irakastea.

Bistan dago hiru erizpide hauek konparazioarekin lotuak daudela. Hau, *intralinguala* da a) kasuan: hau da, egokitasuna kontsideratzen denean; zalantzarik gabe, *interlinguala* da konparazioa b) kasuan: hau da, aldeak neurtzeko konparazioan, zeren aldeak argitzeko, linguistika kontrastiboa behar bait da, nahitaez; c) kasuan, hau da, zailtasunarekin lotua dagoen konparazioa, *hutsen azterketa* deitzen da. Delako azterketak hutsak estudiatzeko ditu, kontrastiboaren predikzioak onartzeko ala ez. Hiru erizpide hauek elkarrekin lotuak daude.

4.3. *Gramatika pedagogikoa*. Hirugarren etapa, bigarrenaren ondorioetatik irteten da. Aukeratutako material guztia ba-



tera irakatsi ezinean, *progresio* edo *aurrerapen* on bat antolatu behar da. Delako aurrerapenez eraturik, «syllabus»a *irakaskuntzako gramatika* edo *gramatika pedagogiko* bihurtzen da. Bistan dago gramatika hori ez datorrela, zuzen, ikerle batek egiten duen gramatikatik (linguistika-ikerleaz ari naiz). Lehen esan denez, gramatika pedagogikoen antolaketan, erregela bat gorde behar da batez ere: generaletik partikularrera joatea, ikaskuntzaren barruan errentabilitaterik handiena ateratzeko. Irakaskuntzako gramatikak eskola-irakasleen eskutan jartzen dira, baina hauek ez dute ikasleei eman beharrik.

Eta hemen bukatzen da linguistika aplikatuaren lana. Delako gramatikatik material pedagogiko bat egin behar da; lan berri hau, baina, ez dagokio, nahitaez, linguistika aplikatuari. Dena dela, eskolan erabiliko den material pedagogiko hori «syllabus»ean gorde ala baztertu, denekin erlazionatua dago.

## 5. Irakaskuntza.

«Nola irakatsi?» da maila honen galdera. Hizkuntz irakasleak, metodo bat ondo erabiltzeko gauza izateko, haren oinarriak ezagutu behar ditu. Goian aipatutako faktore berri batzu sartzen dira hemen: pedagogia eta psiko-pedagogia, batez ere. Hizkuntz irakasleak, irakaslea delako, prestakuntza berezia behar du gai hauetaz, bere eguneroko fitxak egiteko, ikasleen artean hizkuntz kontrola jartzeko eta aurrerapenak neurtzeko. Jakin (ala ikasi) egin behar du, baita, nola lortzen den beharrezkoa den «feedback» hori, hizkuntz eskola batetan funtsezkoa dena. Materiala oso desberdina izan daiteke (sketch, filmak, diapositibak, metodo zuzena, etab.); baina ez da pentsatu behar, oso material sofistikatua delako, derrigor onena izan behar duenik. Irakasleak, batez ere, materiala nola erabili behar duen jakin behar du.

Ikastaroetan (hizkuntz didaktikaz, etab.) aipatzen diren puntuak edo alderdiak hauek izaten dira, gehienbat. Gainera —beste leku batetan erakutsi dudanez (12)— irakasleak linguistikaz ere nahikoa jakin behar duela uste dut (eta ez naiz bakarra). Adibidez, bere eskolan erabiliko diren sistema linguistiko biak menperatu behar ditu.

## ONDORIOAK

Onartzen baldin badugu zientziaren aplikazioak baduela zerikusirik egunero praktikan ipintzen dugun ezagutza zientifikoaren erabilerarekin, orduan lengoaiari eta hizkuntzei aplikatzen zaien jakintza zientifikoak zerbait ekar diezaioke horien irakaskuntzari. Kezka hau oso handia da Britainia Handian, adibidez, gogor finkaturik dagoen ingelesari dagokionez (13). Gure artean, ordea, eta euskara hil edo biziko arazoa izanik, badirudi irakaskuntzak ez duela merezi duen erantzunik hartzen. Unibertsitateko plangintzak (Filosofia eta Letren Fakultatearenak) ez du, gaien artean, Linguistika Aplikaturik sartzen, eta Linguistika teorikoa bera ere oso bazterturik dago (Espainiako plangintzari jarraitzen dion Euskal Herriko Unibertsitatearen plangintzaz ari naiz). Dakigunez, gaur egun ditugun plangintzak Filofofiazkoak dira. Alor hauek beharrezkoak dira —batez ere gure artean —aitzinako textuak aztertzeko eta ulertzeko; ez luke inork ukatuko. Hortik aparte edo horretaz gainera, ordea, bizibiziaz dugun problema bat irakaskuntzari dagokio. Eta filologiak ematen duen prestakuntza ez da derrigor (munduan, behintzat, ez da izaten) linguistika aplikatu batek behar duena. Gaur egun, lanik egiten da, gure Unibertsitatean, Filologiari dagokionez; linguistika aplikatuaz arduratzen garenok, berriz, Unibertsitatetik at egin edo eskaini behar dugu geure lana: lan horrek ez baitu tokirik irakaskuntzaren sisteman. Horregatik, irakaskuntzaren sisteman datza euskararen irakaskuntzari buruz sentitzen dugun larritasuna. Gaur egun eta gure herrian, euskarairakasle ofizialak, lizentziatuak edo maisu-maistrak izan behar dute. Lehenbizikoek nahikoa dute edozein Lizentziatura (Zientzia, Letra, etab.) euskarazko froga bat menperatuz gero. Horrek esan nahi du, linguistika kontrastiboa zer den jakin barik, esaterako, beren ikasgeletan jaun-ta-jabe izan daitezkeela. Bestalde, maisu-maistrak Magisterio-eskoletatik datoz. Eta, berriro, eskola hauetako irakasleak lizentziatuak dira, hau da, kasurik onenean, filologoak. Bistan dago irakaskuntz sistema hau aldatu beharra; azken batean, gure Unibertsitatearen erantzukizuna handia delako, beharrezkoa zaigu Linguistika Aplikatuaren Sail bat. Irakasle askok eskatu eta eskatzen dituzten iker-lanek leku bat

aurkitu behar dute Euskal Herriko Unibertsitatean. Hori uste dugu, behintzat, Unibertsitatearen eta Gizartearen arteko erlazioek benetako erlazio izan behar dutela sinesten dugunok. Gizarteak Unibertsitate sortu, zaindu eta zabaldu egin behar du; eta, alderantziz, Unibertsitateak Gizarteari zenbait zerbitzu zor dizkio eta eskaini behar: horien artean, zalantzarik gabe, gizarteak ofizialki aukeratu duen hizkuntza zabaltzeko (eta ez soilik ezagutzeko) premia dago.

K. R.

(1) CLOSSET, Fr.: *Didáctica de las lenguas vivas*, Madrid, 1958.

(2) PIT CORDER, S.: *Introducing Applied Linguistics*, Harmondsworth, 1973.

(3) Beste herrietan ematen dioten garrantzia ulertzeko, hau aipatu nahi dut: S. Pit Corder, Edinburgo-ko Unibertsitatean «Head of the Department of Linguistics» izanik, bertan «Professor of Applied Linguistics» da. Espainiako Heziketa-sisteman hau ez litzateke ulertuko, Unibertsitatean ez bait dago Linguistika Aplikaturik eta Linguistika Teoriakoaren Saila orain ari bait da sortzen.

(4) PIT CORDER, S.: *op. cit.*, 13. (nire itzulpena).

(5) Beste lan batzuren artean, eta Gobernuaren erresposabilitatea zein den ikusteko, cfr. BES, G. (Karmeletan Rotaetxek eta beste batzuk parte harturik): «Planification linguistique et choix de langue», in: *Actes du V Colloque International de Linguistique Fonctionnelle*, Inonnina, 1979, 55-81 or.

(6) Zehatz eta mehatz, J. Lyons-ek aipatzen du; cfr. *The Scientific Study of Language*, Edinburg, Univ. Press.

(7) Adibidez, Noam Chomsky-k; cfr. *Linguistic Theory*, North East Conference of the Teaching Foreign Languages; cfr. baita komentaturiko itzulpena: «Théorie linguistique», in: *Le Français dans le Monde — Revue de l'Enseignement*, 88, Paris, 1972, 6-10 or.

(8) GALISSON, R.: «Que devient la linguistique appliquée? Qu'est-ce que la méthodologie de l'enseignement des langues?», in: *Etudes de Linguistique Appliquée*, 7, Paris, 1972.

(9) HALLIDAY, M. A. K. - STREVENSON, P. D. and McINTOSH, A.: *The Linguistic Sciences and Language Teaching*, London, 1964 (nire itzulpena).

(10) PIT CORDER, S.: *op. cit.*, 145. or.

(11) ROTAETXE, Karmeletan: «Pronoms personnels et personnes du discours dans la langue basque», in: *Actes du IV Colloque International de Linguistique Fonctionnelle*, Oviedo, 1978, 244-255 or.

(12) BILBAO-GOYOAGA, Rosa: Lizentziatura-Memoria (K. Rotaetxek zuzendua), Deustuko Unibertsitatea, 1973. Argitara gabea.

(13) Edo Frantziar. Iker-lanek aldizkari on bat mantentzen dute Parisen: *Etudes de Linguistique Appliquée*; oso syllabus ona eman dute («Le Français Fondamental», Credif-ek egin) eta ezaguna den liburu bat: MARTINET, Jeanne: *De la théorie linguistique à l'enseignement de la langue*. Paris, 1972, esate baterako.

## EL SISTEMA DE ENSEÑANZA Y LA ENSEÑANZA DEL EUSKARA LE SYSTEME D'ENSEIGNEMENT ET L'ENSEIGNEMENT DU BASQUE

Este artículo se propone estudiar sobre las bases de la **Lingüística aplicada**, la enseñanza del euskara en el marco del sistema de enseñanza del Estado. Se hace desde una perspectiva crítica.

1. Los motivos para semejante estudio son, por un lado, la difusión del euskara más lenta de lo esperado y, por otro, el panorama sociolingüístico de inferioridad de condiciones del euskara, que exige un urgente crecimiento del bilingüismo. Además está la necesidad de formar profesores de euskara científicamente preparados sobre los resultados de la Lingüística Aplicada.

2. La Lingüística Aplicada constituye un nivel esencial dentro de la compleja operación de la enseñanza de una lengua, junto con el nivel político y el sociolingüístico y pedagógico. Ella investiga qué es el lenguaje humano, cómo se va asimilando y qué función social tiene.

3. La Sociolingüística y la Psicolingüística parecen poseer un instrumental teórico más reducido que la Lingüística. Esta se ha desarrollado, a su vez, más a nivel teórico que a nivel práctico. Su aportación, que no tiene lugar directamente, es importante para el aprendizaje de una lengua.

4. La Lingüística Aplicada es praxis. Se sitúa como mediación entre la Lingüística y la enseñanza. La aplicación abarca tres etapas:

1) La descripción de una lengua, hecha teniendo en cuenta algunos elementos sociolingüísticos.

2) La selección del material que se ha de enseñar. Se ha de establecer una especie de «syllabus» teniendo presentes: a) la conveniencia; b) la diferencia respecto a la lengua materna, distinguiendo las interferencias positivas y negativas; c) la dificultad de los elementos lingüísticos de importancia desigual. Los tres criterios tienen que ver con la comparación intralingüística o interlingüística.

3) La Progresión para el aprendizaje de todo el material del «syllabus», establecida con criterios pedagógicos y recogida en una gramática pedagógica.

5. La enseñanza. A este nivel se responde a la pregunta «¿cómo enseñar?» El enseñante de una lengua debe poseer conocimientos pedagógicos y psicolingüísticos que le permitan seguir el aprendizaje individualizado de cada alumno. Debe conocer asimismo suficiente Lingüística como para dominar los sistemas lingüísticos de su aula.

**Consecuencia.** De estas reflexiones se deduce la importancia de la Lingüística Aplicada especialmente en la situación angustiosa actual del euskara. En el sistema de enseñanza imperante en las Universidades del Estado no tiene el lugar que se merece. Pedimos que lo obtenga al menos en el ámbito de la Universidad del País Vasco.

---

Dans cet article, on étudie, sur les bases de la linguistique appliquée, l'enseignement de l'euskara dans le cadre du système d'enseignement de l'Etat. Cette étude est réalisée d'un point de vue critique.

1. Cette étude est motivée d'une part, par une diffusion de l'euskara plus lente que prévue, et, d'autre part, par le panorama socio-linguistique

d'infériorité de conditions de l'euskara, qui exige une croissance urgente du bilinguisme. De plus, il faut former des professeurs d'euskara préparés scientifiquement d'après les résultats de la linguistique appliquée.

2. La linguistique appliquée constitue un niveau essentiel à l'intérieur de l'opération complexe de l'enseignement d'une langue, à côté du niveau politique, du niveau psycho-linguistique et du niveau pédagogique. Elle fait des recherches sur le langage humain, sur la façon dont on l'assimile, et sur la fonction sociale qu'elle a.

3. La socio-linguistique et la psycho-linguistique semblent avoir un ensemble d'instruments théorique plus réduit que celui de la linguistique. Celle-ci s'est développée à un niveau théorique plus qu'à un niveau pratique. Son apport est important pour l'apprentissage d'une langue.

4. La linguistique appliquée est une praxis. Elle se situe comme médiation entre la linguistique et l'enseignement. Son application contient trois étapes:

1.º) La description d'une langue, réalisée en tenant compte de quelques éléments socio-linguistiques.

2.º) La sélection du matériel que l'on doit enseigner. On doit établir une sorte de «syllabus» en tenant compte de: a) la convenance; b) la différence par rapport à la langue maternelle, en distinguant les interférences positives des négatives; c) la difficulté des éléments linguistiques d'importance inégale. Ces trois critères ont un rapport avec une comparaison intralinguale.

3.º) La progression pour l'apprentissage de tout le matériel du «syllabus», établie d'après des critères pédagogiques et recueillie dans une grammaire pédagogique.

5. L'enseignement. A ce niveau on répond à la question: «Comment enseigner?» L'enseignant d'une langue doit avoir des connaissances pédagogiques et psycho-linguistiques qui lui permettent de suivre l'apprentissage individualisé de chaque élève. Il doit avoir également suffisamment de connaissances en linguistique pour pouvoir dominer les systèmes linguistiques de sa classe.

Conséquence: de ces réflexions on peut en déduire l'importance de la linguistique appliquée particulièrement dans la situation angoissante actuelle de l'euskara. Dans le système d'enseignement des universités de l'Etat, il n'a pas la place qu'il mériterait. Nous réclamons qu'il l'obtienne au moins dans le cadre de l'université du Pays Basque.